

שיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זבוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ ויצא, יו"ד כסלו, ה'תשכ"ו

יו"ל לש"פ ויצא, ו' כסלו, ה'תשע"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ואחת לבריאה

– ופרצת –

ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' צבי יוסף ע"ה

בן הרה"ח ר' יעקב דוד הי"ד

נפטר י"א כסלו ה'תשס"ט

ולעילוי נשמת

זוגתו האשה החשובה

מרת גאלדע ע"ה בת ר' מאיר הכהן ז"ל

קאטלארסקי

נפטרה י"ט מרחשון ה'תש"נ

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי ולזכות משפחתם שליט"א

מ"ש בענין עשו יש לקברו בקברות אבותיו – דמוכרח ומבואר בכ"מ דמשנית[נה] תורה ובדיני אדם, הנה בענין מלקות מיתה וכה"ג אין תשובה ענינים שבלב ובהעלם משנים הדין. ועיין נו"ב מהד"ק או"ח סל"ה.

ג

ב"ה, כ"ז מני"א תשי"ב
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה' אברהם חנוך שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"א מני"א, בו מודיע אשר קבעו זמן חתונתו עם ב"ג מרת גיטא תחי' ליום ה' אלול הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי מוזל טוב מוזל טוב. ושיהי' בשעה טובה ומוצלחת ובבנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

בברכת מוזל טוב מוזל טוב

מ. שניאורסאהן

מוסג"פ דר"ג – עפמשנ"ת: ב"ב קמד, ב. זח"א קמט, א. לקו"ת ס"פ
נשא.

במענה לשאלתו: כדאי להתאמץ ע"ד הדפסת מאמרים **בכל** מכ"ע
המתאימים.

ג

נדפסה ב"היכל מנחם" ח"ב ע' קסד ואילך.
מוה' אברהם חנוך: גליצנשטיין. אגרות נוספות אליו – אג"ק חכ"ח אגרת י'תתכג, ובהנסמן
בהערות שם.
דר"ג: = דרשה געשאנק [דורון דרשה].

©

Published and Copyright 2010 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408

Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5771 • 2010

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

סדר ועימוד בתכנת „תג". הפצה בארצות-הברית: (718) 735-4585

רש"י – ארי מצידה הוה אכיל. עוד הביא ברש"י פי המדרש – והוא בתנחומא תולדות – ס"ח וכ"ה בת"י – שה"י צד אותו ומרמהו בדבריו היאך מעשרין כו'.

– (מה שהקשה בענף יוסף שם למה נקט מצות מעשר דוקא – ותירץ בדוחק – מובן בפשיטות ע"פ מ"ש ברמב"ם ה' מלכים רפ"ט ויצחק הפריש מעשר. ועי"ש בלח"מ ובמגדל עוז) –

והנה שאלת השואל יש לפרש בשני אופנים –

(א) איך אפ"ל כמ"ש בד"ה פדה בשלום, כיון שבתרגום ומדרש מפרש הכתוב באופן אחר.

ופשוט אשר אין זה קושיא כלל, כי מקרא אחד יוצא לכמה טעמים, ואפילו לטעמים הפכים (עיין תוס' שבת פח, ב סד"ה מה). וא"ת מה ה"י טעמו של יצחק בפועל, הנה אמרז"ל בכה"ג (מגילה טו, ב) ככולהו תנאי וככולהו אמוראי.

(ב) אם יש למצוא מקור ורמז לפי המובא בד"ה פדה הנ"ל.

והנה פי זה הוא בדברי אדמו"ר הזקן (ד"ה ראה ריח בני – בסי תורה אור רס"ב)

– ועי"ש אשר פי זה מתאים למ"ש בתנחומא שה"י שואל היאך מעשרין כו' –

וכפי אדמו"ר הזקן כ"פ להדיא האריז"ל בסי' הלקוטים בפסוק ויאהב גו' כי ציד בפיו.

– ודרך אגב: ע"פ הנ"ל, דהיו בעשו ניצוצות קדושה, יובן מה דלכאורה צע"ג הא דראש עשו נקבר במערת המכפלה (ת"י בראשית נ, יג. ועי"ג"כ סוטה יג, א) – ואז ה"י יד בני יעקב תקיפה – אף דאין קוברין רשע אצל צדיק (סנה' מז, א) ואין לחלק בכגון דא בין קודם מ"ת לאחר מ"ת (ועיין בחדא"ג בסוטה). ועיין בסנה' ברש"י ד"ה ויחי: ולא הוכשר אצל המקום שיקבר אצלו והחיהו.

ובהנ"ל ניחא, וכמו שביאר האריז"ל בפע"ח שיי"ט פ"ג.

ואע"פ כן אין להקשות, דא"כ למה אמרז"ל (סנה' מו, א) ב' בתי קברות היו מתוקנין כו' ולא חילקו דאם יהא נודע – באיזה אופן שיהי – דהוא ע"ד

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ ויצא הבעל"ט, הננו מוציאים לאור שיחות ש"פ ויצא, יו"ד כסלו, ה'תשכ"ו – הנחה בלתי מוגה.

*

כמידי שבוע, באים – בתור הוספה – כמה מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש" – מילואים" מהשנים תרפ"ה-תשל"ה, שמכנינים עתה לדפוס).

וכגון דא צריך לאודועי: חלק מהמכתבים נעתק מהעתקות שונות ואפשר שנפלו בהן שגיאות וכדומה.

בחדשים האחרונים, הגיעו לידינו מאות אגרות-קודש שעדיין לא ראו את אור הדפוס, הן מאנשים פרטים, והן מאספנים שונים, שהואילו בטובם למסור לנו העתק המכתבים על מנת לזכות את הרבים, ות"ח נתונה בזה לכאו"א מהם, וזכות הרבים תלוי בהם.

ובזה הננו פונים בבקשה כפולה ומכופלת לכל מי שיש תח"י אגרות-קודש או מענות כו' משנים הנ"ל, שיש בהם משום תועלת הרבים, ועדיין לא נדפסו באגרות-קודש (וכן אגרות-קודש מהשנים תשל"ו ואילך), לשלוח לנו העתק מהם, ע"מ להדפיסם בכרכי האגרות-קודש שמכנינים עתה לדפוס, ויהיו בזה ממזכי הרבים.

את האגרות יש לשלוח אל: ספריית אגודת חסידי חב"ד, מחלקת אגרות-קודש 770 Eastern Parkway, Brooklyn NY 11213. או באימייל אל: library@chabad.org

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ג' כסלו, ה'תשנ"א (ופרצת),

ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל ברוקלין, נ.י.

ותירץ בדוחק: ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 121 הערה 50.

ועי"ש בלח"מ ובמגדל עוז: ראה גם לקו"ש שם ע' 118 ואילך. וש"נ.

ד"ה ראה .. בס' תורה אור: תולדות כ, ג.

ולא הוכשר .. והחיהו: ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 193.

בס"ד. שיחת ש"פ ויצא, יו"ד כסלו, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

א. יו"ד כסלו הוא יום הגאולה של אדמו"ר האמצעי, וכיון ש"בתר רישא גופא אזיל"¹, הרי הגאולה של אדמו"ר האמצעי היא גם גאולתנו אנו, שלכן, אין אנו אומרים תחנון ביו"ד כסלו (וכשחל בשבת — אין אומרים "אב הרחמים" ו"צדקתך צדק").

ובפרטיות יותר:

הגאולה בפועל היתה ביו"ד כסלו, שחל אז ביום א' פ' וישלח (כמ"ש ברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר²), ובשורת הגאולה הגיעה ביום שלפניו — יום הש"ק פ' ויצא, ט' כסלו, לאחרי חצות היום, בשעה שאדמו"ר האמצעי אמר מאמר חסידות ד"ה אתה אחד (כמסופר בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר³).

ובקביעות שנה זו נפגשים ב' הענינים יחדיו — שיום הגאולה, יו"ד כסלו, חל ביום הש"ק פ' ויצא.

ולהעיר, שגם ענינו של יום יו"ד כסלו קשור עם ענין הגאולה:

רבינו הזקן כותב באגרת הידועה⁴ אודות גאולתו ביום י"ט כסלו, יום ג' שהוכפל בו כי טוב: "כשקריתי בס' תהלים בפסוק⁵ פדה בשלום נפשי .. יצאתי בשלום".

ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷, ש"בהיות הוד כ"ק רבנו הזקן במאסר, הוסיף להגיד שיעור תהלים ביחוד (אמירת תהלים בשופי) בשביל מצבו בהוה [נוסף על "הסדר המסודר אצל הוד כ"ק רבנו הזקן והוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' שהיו אומרים שיעור תהלים כמו שנחלק לימי החודש", וכפי שנתפרסמה אח"כ תקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸, שכל החסידים, וכל

(1) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.
 (2) "התמים" ח"ב ע' פד.
 (3) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' רצב.
 (4) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש חכ"ה
 (5) אג"ק שלו ח"א ע' צח ואילך. וש"ג
 (נעתק ב"היום יום" יט כסלו).
 (6) נה, יט.
 (7) אג"ק שלו ח"ג ע' תעג ואילך. וש"ג.
 (8) ראה בארוכה "קובץ מכתבים" (אודות גודל ערך אמירת תהלים) — בסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק.
 ע' 160 ואילך.

הוספה

א

כה שבט תשי"ח

כבוד הו"ח אי"א נוי"מ וכו' מהורשי"מ שי

שלום וברכה.

הנני מאשר בזה קבלת מכתביו, ובמענה עליהם:

(א) מוסגי"פ מכתב המברר מצב ענין מרת. . .

(ב) בבקשה להשתדל שימציאו להר"ד שי בראוומאן את הפסקי דינים של הצ"צ ואת שער האמונה ושער היחוד לאדהאמ"צ בהקדם היותר אפשרי. כתבתי בזה ג"כ לועד הסניפי אבל כנראה צריך זירוז והשתדלות כדי שיגיע לפועל. ומטובו להודיע התוצאות. מחכה למכ' מענה.

הרב מנחם שניאורסאהן

ב

[לפני השי"ית]

מענה על השאלות ששאלו אותם

(א) במי"ש בד"ה פדה בשלום תשגי"ה ס"ב דמה שרצה יצחק לברך את עשו הוא מפני שראה שיש בו ניצוצות קדושות מאד, והקשה השואל דהא מפורש הטעם בקרא (בראשית כה, כח) ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ותני"א — וכ"פ

א

נדפסה בקונטרס "צדיק למלך" ז ע' 88.

מהורש"מ: קלמנסון, פראג. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ו אגרת ט'תתקסב, ובהנסמן בהערות שם.
 בבקשה להשתדל .. בראוומאן: עוד בנדון הדפסת הספרים — ראה אג"ק ח"ב אגרת רעט, ובהנסמן בהערות שם. חכ"א אגרת ז'תתיח. ז'תתמ.

ב

מצילום כתי"ק.

מענה על השאלות: הגיע לידינו רק מענה על שאלה אחת. פדה בשלום תשג"ה ט"ב: סה"מ תש"ג ע' 186.

לעשו — אפילו כפי שעשו הי' במחשבתו של יעקב — שלח לו רק את ה"ממש" של המלאכים.

והענין בזה⁵³ — שההתעסקות בעבודת הבירורים (השליחות לעשו) צריכה להיות רק עם ה"ממש", שהו"ע הפועל ממש בלבד, ואילו עצם הנפש צריך להיות למעלה כו'.

ולאידך גיסא — "מלאכים ממש": בנוגע ל"מלאכים" מצינו שגם כחות הטבע נקראים בשם "מלאכים", כמ"ש הרמב"ם⁵⁴. ולכן מדגישים "מלאכים ממש", להורות שע"י כחות הטבע בלבד אי אפשר לפעול בעבודת הבירורים, אלא יש צורך ב"מלאכים ממש", דהיינו, כחות רוחניים, אהבה ויראה וכו'.

ונמצא, שההוראה ד"וישלח .. מלאכים ממש" היא בשתים: מחד גיסא — צריכים להשקיע בעבודת הבירורים את הכחות הרוחניים כו', "מלאכים ממש", ולאידך גיסא — רק את ה"ממש" (ממשות) שלהם, ואילו עצם הנפש צריך להיות למעלה כו'⁵⁵.

ועי"ז נעשית עבודת הבירורים באופן המתאים, ועד שזוכים לקיום היעוד⁵⁶ "ועלו מושיעים גוי' לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה", שיומשך ויתגלה בעולם ש"אין עוד מלבדו"⁵⁷.

(53) ראה גם תו"מ חל"ה ע' 236 ואילך.
 (54) מו"נ ח"ב פ"ו ואילך.
 (55) בענין זה נזכר גם ע"ד קביעות עתים לתורה באופן של קביעות בנפש, כך, שגם כאשר עוסק בעניני העולם אזי תורתו היא
 בבחי' "קבוע לא בטיל" (ראה תו"מ חכ"ד ע' 310. וש"נ), ובאופן ש"יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד" (תניא פכ"ה), וכך נמשך גם למטה.
 (56) עובדי' בסופו.
 (57) ואתחנן ד, לה.

בנ"י, עד כל אשר בשם ישראל יכונה⁹, יאמרו בכל יום השיעור תהלים כפי שנחלק לימי החודש¹⁰, ושיעור זה הי' כמו שהתהלים נחלק לימי השבוע¹¹, ובשיעור תהלים דיום השלישי בשבוע (שבו חל י"ט כסלו, כנ"ל) ישנו הפסוק "פדה בשלום נפשי".

ומעשה אבות סימן לבנים¹⁰ — שגם גאולת אדמו"ר האמצעי היתה קשורה עם אמירת הפסוק "פדה בשלום נפשי", כיון שפסוק זה הוא בשיעור תהלים כפי שנחלק לימי החודש (שנהגו רבותינו נשיאינו לאמרו, כנ"ל) — בשיעור דיום העשירי בחודש.

ב. אך צריך להבין הקשר והשייכות דיום הגאולה של אדמו"ר האמצעי לפרשת השבוע — פרשת ויצא, דלכאורה אינו מובן: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", היציאה מבאר שבע בארץ ישראל וההליכה לחרן שבחוץ לארץ, "חרון אף של מקום בעולם"¹¹ — הרי זה ענין של גלות, היפך הגאולה!?

ובפרטיות יותר — ע"פ המבואר בדרושי רבותינו נשיאינו (החל מדרושי רבינו הזקן בתורה אור, וכן בדרושי אדמו"ר האמצעי, בעל הגאולה, בתורת חיים, ובדרושי הצ"צ (שהשנה היא שנת המאה להסתלקות-הילולא שלו) באור התורה) על הפסוק "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", שיש בזה ב' פירושים¹²:

(א) "באר שבע" קאי על ספירת הבינה, שממנה נמשכים שבעת המדות (שלכן נקראת "אם הבנים"¹³, וכמבואר בתניא¹⁴ ש"חב"ד נקראו אמות ומקור למדות ("שבעת ימי הבנין") כי המדות הן תולדות חב"ד"), ו"חרנה" קאי על ספירת המלכות, ש"רגלי" יורדות גו"¹⁵, כי "חרן" הוא מלשון "נחר גרוני"¹⁶, שזהו לפי שהקול אינו מאיר בהדיבור, והיינו, שדבר הוי' הוא בהעלם כו'.

(ב) "באר שבע" קאי על ספירת המלכות, שמקבלת משבעת המדות [וכפי שמבאר בעל הגאולה¹⁷ ש"פי' באר שבע היינו שמקבלת (כמו "באר"

(9) לשון מכתבו באג"ק שלו ח"ב ע' פ.
 (10) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו.
 (11) פרש"י ס"פ נח.
 (12) ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' יח ואילך.
 (13) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד. וש"נ.
 (14) רפ"ג.
 (15) משלי ה, ה. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תקסד ואילך).
 (16) תהלים סט, ד. וראה ל"ת להאריז"ל עה"פ (וישב לט, ז) ויהי אחר הדברים האלה.
 (17) ביאורה"ז פרשתנו יז, סע"ד.

כפשוטה) משבע, ולא שמשפעת לשבע, ובחי' מל' מקבלת מז' המדות .. אבל בחי' בינה מקור למדות¹⁸, ו"וילך) חרנה" קאי על (המשכת המלכות ב)עולמות ב"ע.

והצד השוה לב' הפירושים הנ"ל — ש"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" הו"ע של ירידה מלמעלה למטה. ולכאורה, מהי השייכות לענין הגאולה?

ג. ויובן בהקדם פירוש נוסף בענין "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", שלפירוש זה ה"ז ענין של עלי' מלמטה למעלה:

איתא במדרש¹⁸: "מבאר שבע .. מבארה של שבועה, אמר (יעקב) שלא יעמוד עלי אבימלך ויאמר השבעה לי כשם שנשבע לי זקניך, נמצאתי משהה בשמחת בני שבעה דורות" (שהרי ע"י השבועה של אברהם לאבימלך נתעכבה כניסת בני"י לארץ במשך שבעה דורות, כדאיתא במדרש¹⁹ "אמר לו הקב"ה (לאברהם) אתה נתת שבע כבשות בלי רצוני, חיך שאני משהה בשמחת בניך ז' דורות").

ובפי' מתנות כהונה (פירוש שהובא בדרושי חסידות) — מפרש בב' אופנים:

א) "שבעה דורות היו מאברהם עד יהושע, שאז חילקו עיקר הארץ, אברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם משה. ואם ישבע יעקב גם הוא יעכבם ז' דורות. ויצחק לא נשבע מחדש, רק אמר לו, השבועה הקדומה שהיא בינותינו מאביך, תהא בינותינו, ואל תפר אותה".

ב) "וגם י"ל שמשבועת אברהם עד כיבוש ארץ סיחון ועוג .. ז' דורות, ומשבועת יצחק עד כיבוש יהושע גם המה ז' דורות", והיינו, ששבועת יצחק עיכבה את הכניסה לארץ דור נוסף, ויעקב חשש שאם ישבע, יעכבם עוד דור נוסף²⁰.

ונמצא, ש"ויצא יעקב מבאר שבע", "מבארה של שבועה", הו"ע של גאולה — כי, עי"ז שלא נשבע (יצא מ"בארה של שבועה") הוקדמה הגאולה שבכניסה לארץ ז' דורות או עכ"פ דור א' (לפי ב' הפירושים הנ"ל).

ועפ"ז יש לפרש גם "וילך חרנה" למעליותא — חרן מלשון חירות²¹,

(18) ב"ר פס"ח, ז.
(19) שם פנ"ד, ד.
(20) ראה גם לקו"ש ח"י ע' 88 ובהערה 3 (משיחה זו).
(21) קה"י ערך חרן.

"אילנא דחיי"י"⁴⁴, שאין בה קושיות, העלמות והסתרים כו', ועז"נ⁴⁵ "וחי לעולם", היינו, שעל ידה נמשך חיות בעולם, ובאופן שהחיות הוא "לעולם", חיים עצמיים.

* * *

ט. מאמר ד"ה ויצא יעקב גו'.

י. לאחרי המאמר אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שמאמר זה מיוסד על חלק ממאמר בעל הגאולה ד"ה ואת גביעי גביע הכסף, ובקרוכ יצא לאור בדפוס יחד עם המאמר ד"ה להבין ענין ברכת חתנים⁴⁶, אשר, בשניהם מדובר בארוכה אודות העילוי דלעתיד לבוא — "אשת חיל עטרת בעלה"⁴⁷, ובאופן ש"משמח חתן עם הכלה"⁴⁸. וסיים, שמעין זה יש גם עכשיו כו'.

* * *

יא. נזכר לעיל (ס"א) שכאשר הגיעה בשורת הגאולה ביום הש"ק ט' כסלו, הי' אדמו"ר האמצעי באמצע אמירת מאמר חסידות ד"ה אתה אחד כו' ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

והנה ידוע פתגם רבינו הזקן⁴⁹ בענין "גוי אחד בארץ"⁵⁰, שבנ"י הם "גוי" שממשיך ה"אחד" "בארץ", שזהו כללות ענין עבודת הבירורים, כנ"ל בארוכה.

והרי זהו גם תוכן הענין שקורין בתפלת מנחה: "וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו גו'".

ובענין זה יש לימוד והוראה מפירוש רש"י, "וישלח יעקב מלאכים — מלאכים ממש":

ידוע הפתגם⁵¹ שיעקב שלח לעשו רק את ה"ממש" של המלאכים. ולהעיר, שיעקב חשב שעשו נתברר כבר כו'⁵², ואעפ"כ, כששלח מלאכים

(44) זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא ונת' בתניא אגה"ק סכ"ו.
(45) בראשית ג, כב. וראה גם תו"מ חל"ח ע' 286. וש"נ.
(46) יש לציין שקונטרס זה שהוכן לדפוס (כמו קונטרס "מאמרים יקרים" — חמ"ד, תרכ"ד) — לא נדפס בפועל. מאמרים אלו נדפסו לאח"ז במאמרי אדהאמ"צ (בראשית ע' רעט ואילך) — ד"ה ואת גביעי גביע הכסף;
דרושי חתונה ח"א ע' קסח ואילך — ד"ה להבין ענין ברכת חתנים). — המו"ל.
(47) משלי יב, ד.
(48) ראה תו"א ס"פ ויגש. ובכ"מ.
(49) ראה תניא אגה"ק רס"ט. ובכ"מ.
(50) שמואל-ב ז, כג. ועוד.
(51) סה"ש תש"ג ע' 155.
(52) ראה תו"א ותו"ח ר"פ וישלח. ובכ"מ.

ח. וכאמור לעיל (ס"ד) שפירוש המדרש ש"ויצא יעקב מבאר שבע גוי" קשור עם ענין הגאולה, אינו בסתירה לפירוש הפשוט שזהו"ע של ירידה וגלות, כיון שדוקא שם צריך לפעול ענין הגאולה.

ובעומק יותר: אף שבפשטות הו"ע של ירידה, הרי ירידה זו היא צורך עלי, ויתירה מזה: כיון שהכוונה בזה היא בשביל העלי, הרי לאמיתתו של דבר אין זו ירידה, כי אם עלי. וע"ד שמצינו לענין איסור מלאכה בשבת, ש"מלאכת מחשבת אסרה תורה"³⁹, ולכן אזלינן בתר המחשבה, וכמו סותר על מנת לבנות, דכיון שהמחשבה והכוונה היא לטובה, אזי גם המעשה בפועל הוא טוב. ועד"ז בענין "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" — שכיון שהכוונה בזה היא בשביל ענין הגאולה (כנ"ל), הרי גם ענין זה גופא אינו ענין של גלות, אלא ענין של גאולה.

ועד"ז בנוגע לענין ד"חרנה", שמורה על ענין החירות שנעשה ע"י לימוד התורה (ס"ג), שאין זה בסתירה להענין ד"חרנה" כפשוטו, ואדרבה, עיקר העילוי והשלימות דלימוד התורה הוא בחרן דוקא.

ועד"ד המבואר בהמשך תרס"ו⁴⁰ במשל בן המלך שאביו שולח אותו למקום רחוק — שדוקא בהיותו בריחוק מקום מן המלך מתגלית מעלתו האמיתית של בן המלך, והיינו, שאף שגם בהיותו בבית המלך יש לו מעלות רבות, שמבין ומשיג כו', ידען וחסדן וכו', מ"מ, כדי לגלות מעלות אלו לאמיתתם, לבוריים ולעמקם, ועד למעלותיו העצמיות, יש צורך לשלחו למקום רחוק דוקא.

וזהו גם הטעם שבג' הקוין תורה עבודה וגמ"ח הנה אברהם ויצחק ענינם גמ"ח ועבודה⁴¹, ודוקא יעקב ענינו תורה, כמ"ש⁴² "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל", אף שגם "אברהם זקן ויושב בישיבה הי"י" וכן יצחק⁴³ — כי, לימוד התורה של יעקב הי' בחרן, למטה דוקא, במקום שיש העלמות והסתרים וקושיות כו' שמצד הלעו"ז, ושם דוקא מתגלה ענין התורה לאמיתתו.

וההוראה מזה — שצריך לעסוק בעבודת הברורים, שנעשית ע"י התורה בכלל, ובפרט ע"י לימוד החסידות, פנימיות התורה, שנקראת

לו שייכות לעניני עוה"ז, "מקנהו", ומה וראה גם תר"מ חל"ז ע' 252. וש"נ. שהתעסק בהם הרי זה רק כדי לבררם (ראה עה"ת ר"פ לך לך. ועוד. גם תר"מ חכ"ח ריש ע' 186. וש"נ). (39) ביצה יג, סע"ב. וש"נ. (42) תהלים עח, ה. (40) ראה המשך תרס"ו ס"ע שפ ואילך. (41) ראה מג"ע אופן רנ בסופו. מג"ע עה"ת ר"פ לך לך. ועוד. (43) יומא כח, ב.

שרומז על לימוד התורה, שעל ידה נעשה "בן חורין", כמארו"ל²² "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה".

ד. ופירוש זה (ש"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" הוא למעליותא, מלמטה למעלה) אינו בסתירה לפירוש הפשוט ש"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" הו"ע של גלות (מלמעלה למטה) — כי:

הצורך לפעול ענין של גאולה וחירות ("חרן" מלשון חירות) הוא — דוקא כאשר נמצאים ב"חרן" כפשוטו, במקום ששייך בו ענין של גלות ושעבוד, ולכן צריך לשלול ולהבהיר שכאשר יהודי קשור עם התורה, הרי הוא "בן חורין", ולא שייך אצלו ענין של גלות ושעבוד.

וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר²³: "רק גופותינו ניתנו בגלות ובשעבוד מלכיות, אבל נשמותינו לא נמסרו לגלות ושעבוד מלכיות. כל מה שנוגע לדתנו, לתורת ישראל ומצוותיו ומנהגיו, אין מישהו שיכפה עלינו דעתו, ואין שום כח של כפי' רשאי לשעבדנו".

ויש לומר מקור לפתגם זה בנגלה דתורה: "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם" — "שטרי קודם"²⁴, ולכן לא שייך אצל בני ענין של עבדות.

— ובנוגע להעבדות להקב"ה ("עבדי הם"), הרי לאמיתו של דבר אין זה ענין של עבדות ושעבוד, אלא אדרבה: עי"ז נעשה יהודי בן-חורין בתכלית השלימות, כיון שיש לו שייכות אל המלך, ועד כדי כך ש"עבד מלך מלך" (כפירוש רש"י על הפסוק²⁵ "עד הנהר הגדול נהר פרת", "מפני שנזכר עם א"י קוראו גדול, משל הדיוט אומר עבד מלך מלך"), ועד לדרגת המלך שהרוממות וההתנשאות שלו היא (לא מצד ענין של עבודה ויגיעה, אלא) רוממות והתנשאות עצמית (כמבואר בדרושי חסידות²⁶). — אלא, שהתגלות מציאותו האמיתית של יהודי שהוא "בן חורין" — היא ע"י לימוד התורה.

ולהעיר, שגם התורה מצד עצמה היא למעלה מענין של גלות ושעבוד, העלמות והסתרים וקושיות שבאים מצד הלעו"ז, ורק כאשר נמשכת למטה, "במחשכים הושיבני"²⁷, ששם שייך ענין השעבוד כו' מצד הלעו"ז, יש צורך לפעול ולגלות בה את ענין החירות.

ועד"ז בנדו"ד, שדוקא ב"חרן", שהו"ע של גלות, צריך לפעול ענין

(22) אבות פ"ו מ"ב. (26) ראה המשך תער"ב ח"א פק"כ"ב. וראה גם תר"מ חכ"ז ע' 357. וש"נ. (23) סה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ. (24) בהר כה, נה ובפרש"י. (27) איכה ג, ו. וראה סנהדרין כד, א. (25) דברים א, ז.

של גאולה — שזהו תוכן פירוש המדרש הנ"ל שיעקב יצא "מבארה של שבועה", שעי"ז הוקדם ענין הגאולה (ז' דורות או דור א', כנ"ל).

* * *

ה. נוסף על האמור לעיל (ס"ב) שיש ב' פירושים ב"באר שבע", בינה או מלכות — ישנו פירוש שלישי, שלעת-עתה מצאתיו רק במקום א': בתורת חיים²⁸ כותב אדמו"ר האמצעי, בעל הגאולה, בענין "באר שבע": "יש ג' מדריגות בזה. א' באר שבע שנזכר באברהם, שהוא בז' המדות דחכמה, באר שבע דיצחק, שהוא בכח"י בינה, ובאר שבע דיעקב, שהוא בכח"י המלכות".

והיינו, שמלבד ב' הפירושים הנ"ל שבאר שבע קאי על בינה או על מלכות (ובלשון בעל הגאולה: באר שבע דיצחק, בינה, או באר שבע דיעקב, מלכות), ישנו פירוש נוסף — שקאי על חכמה, באר שבע דאברהם, וכמרומוז גם בשמו: "אב רם", שכל הנעלם מכל רעיון²⁹.

ולהעיר, שגם מפשטות הכתובים משמע שמדובר כאן אודות "באר שבע" דאברהם:

על הפסוק³⁰ "ויקרא אותה שבעה על כן שם העיר באר שבע" — כתב הספורנו (הובא בדרושי חסידות³¹): "באר שבע (בסגול), מורה על השבועה ועל מספר השבעה (ש"קרא את הבאר שבעה, מפני שהי' מקום שביעי שבו חפרו באר"), אבל בימי אברהם הי' שם העיר באר שבע (בקמץ), על שם השבועה בלבד" (כמ"ש³² "על כן קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם", ולא ע"ש "שבע הכבשות .. לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת"³³).

וכיון שכאן נאמר "ויצא יעקב מבאר שבע" (בקמץ) — הרי מוכח שהכוונה היא לבאר שבע דאברהם.

ו. והנה, ג' פירושים הנ"ל (באר שבע דאברהם, חכמה, באר שבע דיצחק, בינה, ובאר שבע דיעקב, מלכות) הם כנגד ג' הפירושים שמצינו במדרש¹⁸ בפירוש "ויצא יעקב מבאר שבע":

(א) "מבארה של שבועה, אמר (יעקב) שלא יעמוד עלי אבימלך ויאמר השבעה לי כשם שנשבע לי זקיןך כו" — כנגד באר שבע

(28) פרשתנו כה [קסו], ב. (31) אוה"ת ריש פרשתנו (קעב, א).

(29) ראה תו"א ותו"ח ר"פ לך לך. וש"נ. (32) וירא כא, לא.

(30) תולדות כו, לג. (33) שם, ל.

דאברהם, שהרי מדובר אודות השבועה דאברהם (ובפרט ע"פ הידוע שענין השבועה הוא למעלה מטו"ד³⁴, והרי גם ענינו של אברם הוא שכל הנעלם מכל רעיון, בחי' החכמה שבכתר; אלא שמשם נמשך ומתגלה גם בכח"י חכמה הגלוי").

(ב) "מבארה של בכורה, אמר (יעקב) שלא יעמוד עלי עשו ויערער על הבכורה ויאמר לי כך היית מרמה בי ונוטל את בכורתי כו" — כנגד באר שבע דיצחק שהוא בכח"י בינה (בחי' החכמה כפי שנמשכת בבניה).

(ג) "מבארה של ברכות, אמר (יעקב) שלא יעמוד עלי עשו ויאמר לי כך היית מרמה בי ונוטל את הברכות, ונמצאתי מאבד אותה יגיעה שיגעה בי אמי" — רבקה (שהשתדלה שיעקב יקבל את הברכות, באמרה "לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים וגו' ואת עורות גדיי העזים הלבשיה על ידי וגו'³⁵), בחי' נוקבא, מלכות — כנגד באר שבע דיעקב, שהוא בכח"י המלכות.

ז. המשך השיחה, ביאור הטעם שרק יעקב חשש מהשבועה לאבימלך, ולא אברהם ויצחק, לפי שאברהם ויצחק פעלו רק שהקליפה לא תפריע לקדושה (ולכן לא ביררו את ישמעאל ועשו, שיצאו מהם), ואילו יעקב פעל בירור והפיכה לקדושה (וע"ד החילוק שבין צדיקים לבעלי תשובה)³⁶, ולכן אברהם ויצחק היו יכולים לכרות ברית עם אבימלך, שלא יפריע להם כו', משא"כ יעקב לא הי' יכול לכרות ברית עם אבימלך כפי שהוא בציורו; ודוקא ע"י עבודת הביוררים דיעקב, באה הגאולה, וכן הגאולה העתידה³⁷ ובנין ביהמ"ק השלישי, כיעקב שקראו בית³⁸ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"י ע' 88 ואילך.

(34) ראה גם אוה"ת שם.

(35) תולדות כז, ט"ז.

(36) וזהו הטעם שדוקא אצל יעקב הי' ענין הגלות גם במקום — שהלך חרנה כו', משא"כ אצל אברהם ויצחק, שגם אצלם הי' ענין של גלות כמה בענינים, אבל לא בנוגע למקום.

(37) לאחרי גמר בירור הרע והפיכתו לקדושה בכל העולם כולו, שלכן יצאו כל בני מהגלות, וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר (ראה גם תו"מ חל"ט ע' 108. וש"נ) שאפילו יהודי אחד לא ישאר בגלות, ולא רק כמו ביצי"מ, שלאחרי' היו עוד גלויות: בבל, יון, פרס ומדי ורומי, אלא גאולה שלימה שאין אחרי' גלות.

זוהי גם המעלה דמשיח לגבי משה (אף ש"גואל ראשון הוא גואל אחרון") — שמשה הוציא אמנם את בני" מגלות מצרים, אבל, מי יודע* אם הי' יכול להוציאם משאר הגלויות, ואילו משיח יוציא את בני" מכל הגלויות.

(38) ולהעיר ממ"ש ביעקב "ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות" (וישלח לג, יז) — שהוא בעצמו ישב ב"בית", ובעצם לא היתה

(* ולהעיר מהסיפור הידוע (ראה תו"מ חל"ט ע' 93. וש"נ) אודות דברי רבינו הזקן ע"ד החילוק שבין משה למשיח בנוגע לענין הניסיון בפועל ("אין חכם כבעל הניסיון").